

Moralės filosofija

RONALDO DWORKINO FILOSOFINĖS REVOLIUCIJOS NESĖKMĖ

Alvydas Jokubaitis

Vilniaus universiteto
Politikos teorijos katedra
Vokiečių g. 10 LT-01130 Vilnius
El. paštas: alvydas.jokubaitis@takas.lt

Santrauka. Straipsnio tikslas – įrodyti Dworkino knygoje „Teisingumas ežiukams“ bandytos įgyvendinti filosofinės revoliucijos nesėkmę. Ši revoliucija nepasisekė dėl dviejų priežasčių. Pirmą, Dworkino mokslo poveikio etikos teorijai kritika yra suaugusi su pirmenybės mokslui teikimu. Kritikuodamas etikos pajungimą mokslinio mąstymo epistemologijai, šis autorius nori ją sieti su moksline pasaulėžiūra. Antra, Dworkinas pernelyg susiaurina metaetikos kritiką, apsiribodamas polemika su mokslo epistemologijos jai primestu „išoriniu skepticizmu“. Metaetika yra daug didesnė filosofinė klaida, negu atrodo Dworkinui. Mokslas veikia ne tik teorijos, bet ir „įprasto požiūrio“ lygmeniu.

Pagrindiniai žodžiai: etika, metaetika, išorinis skepticizmas, įprastas požiūris.

Ronaldas Dworkinas savo knygoje *Teisingumas ežiukams* (*Justice for Hedgehogs*) skelbia filosofinę revoliuciją – „mums reikia viską šluojančio lūžio, naujos revoliucijos“ (Dworkin 2011: 418). Tai akivaizdus filosofinio radikalizmo pavyzdys. Dworkinas nori ne tik naujos teorijos, bet pakeisti visą su vertybėmis susijusį mąstymo būdą. Tačiau jo siūloma filosofinė revoliucija pasmerkta nesėkmei. Tai nėra tikra revoliucija, bet tik prieš du amžius pradėtos revoliucijos tęsinys. Šią filosofinę revoliuciją pradėjo Davidas Hume’as ir Immanuelis Kantas. Dworkino pateikta anglosaksų metaetikos kritika verta rimto dėmesio, tačiau nėra pagrindo jos vadinti revoliucija. Seno požiūrio kartojimas negali būti vadinamas revoliucija. Geriausiu atveju galima kalbėti tik apie prieš du amžius pradėtos revoliucijos tęsinį.

Dworkinas seną požiūrį pritaiko naujoms aplinkybėms. Tai panašu į revoliucinį konservatizmą (jeigu apie tokį galima kalbėti), o ne filosofinę revoliuciją, primenančią Kanto „kopernikiškąją revoliuciją“.

Dworkinas nėra revoliucionierius ir kita prasme. Jo pastangos sustabdyti mokslo skverbimąsi į etikos teoriją pasmerktos žlugti, nes jis toliau kalba apie išskirtinę mokslo ir etikos bendradarbiavimo reikšmę. Dworkinas ne tik nepasako nieko naujo, ko nebūtų sakę Hume’as ir Kantas, kritikuodami mokslinį požiūrį į etiką, bet ir padaro tokias dideles nuolaidas mokslui, jog tai užkerta kelią filosofinei revoliucijai. Skirtingai negu šie du pirmtakai, jis nenori mokslo sustabdyti ties etikos ribomis, bet įstringa tarp dviejų nesuderinamų idėjų – kalba apie etikos autonomiją ir kartu pabrėžia jos

ryšių su mokslu svarbą. Tai neleidžia etikos išvaduoti iš mokslinio mąstymo įtakos. Kovodamas prieš vieną mokslinio mąstymo etikai primestą veiksnį – išorinį skepticizmą, Dworkinas nemato kitų negatyvių mokslinio mąstymo poveikio etikai aspektų.

Simpatijos kolonizatoriui

Dworkinas metaetiką vadina klaida, tačiau iš jo paties samprotavimų sunku suprasti, kodėl tai yra klaida. Neaiškumas kyla dėl jo požiūrio į mokslą dvilypumo. Vienose *Teisingumo ežiukams* vietose kalbama, kad metaetika yra klaida, nes pernelyg pasiduoda mokslinio mąstymo įtakai, kitur įrodinėjamas mokslinio mąstymo pranašumas, palyginti su kitais etinio mąstymo šaltiniais. Šiuo požiūriu ypač išsiskiria šios knygos poskyris, pavadintas „Integruota epistemologija“ (Dworkin 2011: 82–86). Kalbėdamas apie deterministinę etikos aiškinimą, Dworkinas netikėtai imasi analizuoti mokslo epistemologijos integralumo klausimus. Jo nuomone, mokslo epistemologija yra geriau integruota negu religijos epistemologija, nes nereikalauja jokių jos pačios metodais neįrodomų prielaidų. Šis požiūris neatkreiptų didesnio dėmesio, jeigu būtų kalbama tik apie mokslo epistemologiją. Tačiau Dworkino samprotavimai apie mokslo epistemologijos pranašumus pasirodo etinių klausimų nagrinėjimo kontekste. Jis nori įrodyti, kad mokslas yra geresnis etikos sąjungininkas negu religija. Tai daroma nepaisant siekio apginti etikos autonomiją (ir būtent tai yra jo skelbiamos filosofinės revoliucijos esmė). Dworkinas atvirai pripažįsta, kad etika pirmiausia turi būti siejama su moksline pasaulio samprata. Be šio įsitikinimo griūtų jo simpatijos ateizmui, kurias geriausiai atskleidžia *Religijos*

be Dievo (Religion without God) koncepcija (Dworkin 2013).

Dworkinas formuluoja du vienas kitą neigiančius filosofinius argumentus. Vienas jų kalba apie etikos autonomiją: „moralinis įsitikinimas neturi jokių priešastinių pretenzijų“, o kitas – apie etikos ir mokslo ryšį: „priežastinės hipotezės apie fizinį, socialinį ir dvasinį pasaulį dalyvauja konkrečių moralinių pretenzijų pateisinimuose“ (Dworkin 2011: 85). Tai du vienas kitam prieštaraujantys ir vienas kitą neigiantys teiginiai. Pirmasis gina etikos autonomiją, o antrasis kalba apie jos priklausomybę nuo mokslo kaip išorinio etinių mąstymą formuojančio veiksnio. Dworkinas kritikuoja mokslo poveikį etikos teorijai, bet šį dalyką užmiršta analizuodamas mokslo epistemologijos klausimus. Jo nuomone, mokslo epistemologija yra pranašesnė už religijos epistemologiją ir todėl turi būti suprantama kaip daug labiau patikima etikos ir jos teorijos sąjungininkė.

Iš pirmo žvilgsnio tarp Dworkino simpatijos mokslui ir jo noro apginti etikos autonomiją nėra prieštaravimo. Samprotavimai apie mokslo epistemologijos pranašumą nebūtinai reiškia, kad etika turi priklausyti nuo mokslinės pasaulio sampratos. Sąmoningai siekiant, etika gali būti apsaugota nuo mokslo epistemologijos įsikišimo. Tačiau Dworkino samprotavimai apie mokslo epistemologijos pranašumus išsiskiria tuo, kad reikalaujama etikos teoriją išvaduoti nuo mokslinio mąstymo įtakos jis kartu rodo dideles simpatijas moksliniam mąstymui. Tai panašu į kovą su kolonizatoriumi, kuris yra simpatijų objektas. Dworkinas užmiršta, kad modernioji etikos teorija atsirado kartu su moderniuoju moksliniu mąstymu. Reikalaujama etikos teoriją išvaduoti iš mokslo epistemologijos jis neperžengia

moderniojo mokslinio mąstymo suformuoto požiūrio į etiką.

Dworkinas pripažįsta metaetikos priklausomybę nuo mokslo, bet nemato mokslo įtakos tam, ką jis vadina „įprastu požiūriu“. Jis neįvertina mokslo poveikio kasdiennei žmonių moralinei savivokai. Ten, kur jis randa nuo mokslo atradimų nepriklausantį „įprastą požiūrį“, veikia mokslinio mąstymo suformuotas požiūris į etiką. Mokslo epistemologija reiškiasi ne tik metaetinės teorijos, bet ir kasdienės etikos lygmeniu. Dworkinas nemato, kad dėl įtakos etikai ir jos teorijai šiuo metu varžosi net keli skirtingi žmogiškojo patyrimo modusai – praktika, mokslas, menas ir religija. Jis nėra neutralus šios kovos stebėtojas, bet atvirai stovi mokslo pusėje. Tai jis daro žinodamas, kad būtent mokslinis mąstymas anglosaksų metaetikai primetė netikusią tyrimo metodų sampratą.

Kasdienio pasaulio žmonės etiką taip pat suvokia pagal mokslinio mąstymo kanonus ir šiuo požiūriu nesiskiria nuo metaetikų. Kasdienio pasaulio žmonės yra tie patys Dworkino kritikuojami išoriniai skeptikai, kaip ir metaetikos teorijų kūrėjai. Pripažindamas, kad išoriniai veiksniai gali daryti įtaką etikos supratimui, Dworkinas ne iki galo suvokia, kad mokslas šiandien yra ne tik kaip metaetikos, bet ir kasdienės etikos kolonizatorius. Mokslinis požiūris užkariauja ne tik etikos teoriją, bet ir „įprastą požiūrį“. Tai neišvengiamas mokslo kolonijinės politikos padarinys. Paradoksalu, bet savo pasisakymais Dworkinas prisideda prie mokslo kolonijinės politikos stiprinimo. Šiuo požiūriu daug labiau įtikina Paulo Feyerabendo (1993) revoliuciniai pareiškimai, griežtai atskiriantys etiką ir mokslą. Dworkino požiūris daugiau kompromisinis. Jis siūlo iš metaetikos teorijos

pašalinti mokslo garnizonus, bet nekalba apie mokslinį kasdienės etikos užkariavimą.

Pašalinta iš metaetikos, mokslo epistemologija nesunkiai sugrįžta „įprasto požiūrio“ lygmeniu. Dworkinas papuola į prieštaravimą – jis kritikuoja mokslinio mąstymo poveikį metaetikai, bet kartu mano, kad mokslas yra (ar bent jau gali būti) pagrindinis etikos pagalbininkas. Principo lygmeniu jis gina etikos autonomiją, bet asmeninių pasirinkimų lygmeniu siūlo vadovautis moksline pasaulėžiūra. Pasinaudojus Michelio Foucault idėja, galima sakyti, kad metaetikų valdžia šiuo atveju sugrįžta per individų savivoką. Mokslas formuoja tai, ką Dworkinas vadina „įprastu požiūriu“. Kasdienės žmonių moralinės savivokos lygmeniu mokslinis mąstymas įtvirtina metaetikams artimą dorovės sampratą. Dworkino ginamas vidinis skepticizmas nuo išorinio skepticizmo skiriasi tik tuo, kad pirmuoju atveju mokslinio mąstymo įtaka nėra tokia metodiškai išpuoselėta.

Tam, kad užkariautų etiką, mokslininkams nereikia atvirai kėsintis į jos autonomiją, bet užtenka valdyti jos kultūrinę funkcionavimą lemiančius veiksnius. Kolonizuoti etiką galima netiesiogiai, per kultūrinius tarpininkus – ekonomiką, teisę, techniką, tradicijas, meną, religiją ir daugybę kitų veiksmų. Etika yra nepriklausoma žmonių veiklos sritis, tačiau ją galima valdyti per individų kultūrinės savivokos transformacijas. Dworkinas į tai nekreipia dėmesio. Jis nesuvokia, kad mokslinis mąstymas turi daugybę būdų užkariauti etiką, o ne vien tik metaetikos kaip teorinės disciplinos užkariavimą. Dabartinis mąstymas vertybėmis yra suaugęs su moksliniu mąstymu. Dworkino ginamas „įprastas požiūris“ pasižymi visais jo kritikuojamo metaetinio mąstymo bruožais.

Dworkino pozicijos silpnumą gerai atskleidžia jos palyginimas su Kanto filosofinėmis nuostatomis. Vokiečių filosofas taip pat buvo griežtas etikos autonomijos gynėjas, tačiau jis savo moralės filosofijos darbuose nerodė jokios simpatijos mokslui. Jis griežtai atskyrė mokslą ir etiką, nepalikdamas pagrindo samprotavimams apie kokį nors mokslo pranašumą. Skirtingai negu Kantas, Dworkinas kalba apie teigiamą mokslo epistemologijos poveikį etikai. Kantas tai būtų apibūdinęs kaip neleistiną nuolaidą moralės heteronomijai. Dworkinas elgiasi paradoksaliai – jis nuo mokslo gina moralės autonomiją, bet kartu siūlo būtent mokslinį jos panaudojimo būdą. Tai prieštarauja kitai svarbiai Kanto moralės filosofijos prielaidai. Vokiečių filosofas kalbėjo apie praktinio proto prioritetą prieš teorinį protą. Dworkinas yra linkęs mąstyti panašiai, tačiau nepateikia aiškios šio dalyko sampratos.

Jis paradoksaliai mano, kad nuo mokslo nepriklausoma etika pagalbos turi kreiptis pirmiausia į mokslą. Jis nesako, jog tai yra būtinas etinio mąstymo uždavinys, nors kartu neslepia, jog tai racionaliausias moralės subjekto pasirinkimas. Kaip etikos autonomiją ginantis filosofas jis turėtų susilaikyti nuo tokių dviprasmiškų pareiškimų. Kaip politikos filosofas Dworkinas mėgo kritikuoti „išorines preferencijas“, kai oficialiai pripažįstama piliečių lygybė, bet per demokratines procedūras bandoma primesti kokį nors daugumai patinkantį moralinį įsitikinimą (Dworkin 2006: 279). Dworkino simpatija mokslui gali būti apibūdinta kaip išorinė preferencija, tik šįkart tai moralinė, o ne politinė preferencija.

Dworkinas mėgsta kalbėti apie būtinumą tikėti asmeninio moralinio įsitikinimo teisingumu, ir būtent šis įsitikinimas jį atveda prie klausimo apie tikėjimo reikšmę etiko-

je – „jeigu negalite kuo nors netikėti, tvirtai ir nuoširdžiai, geriau tuo tikėkite“ (Dworkin 1996: 118). Dworkino nuomone, mokslas, etika ir religija yra tikėjimu grindžiami kultūros veiksniai. Knygoje *Religija be Dievo* jis atvirai pripažįsta, kad moralinis sprendinys panašus į religijos, o ne mokslo sprendinį – „religinis požiūris pripažįsta atskirą ir nepriklausomą vertybių tikrovę“ (Dworkin 2013: 10). Šis pareiškimas dar kartą parodo jo filosofinės pozicijos nenuoseklumą. Dworkinas pabrėžia tikėjimo reikšmę, bet pagrindiniu etinio mąstymo pagalbininku renkasi ne jam geriau atstovaujančią religiją, bet mokslinį mąstymą.

Klaidos sumenkinimas

Kita Dworkino filosofinės revoliucijos nesėkmės priežastis susijusi su metaetikos kritikos susiaurinimu. Jis kritikuoja vieną mokslinio etikos užkariavimo aspektą – išorinį skepticizmą, tačiau nemato kitų svarbių mokslinio mąstymo poveikio etikai aspektų. Dworkinas siūlo pagrįstą mokslo vykdomos etikos teorijos užkariavimo kritiką, tačiau į šį dalyką žiūri pernelyg siaurai. Jis sumažina metaetikos kaip disciplinos klaidingumo mastą, nemato jos poveikio tam, ką jis vadiną „įprastu požiūriu“. Metaetikai mano, kad mokslinis pažinimas gali suteikti geresnį etikos vaizdą negu kasdienio pasaulio žmonių supratimas. Mokslinis etikos pažinimas suvokiamas kaip pranašesnis už jos kasdienį supratimą, kurį norima reformuoti remiantis mokslinio mąstymo principais. Metaetika kaip teorinė disciplina turi praktinių padarinių. Šis svarbus aspektas liko už Dworkino filosofinės kritikos ribų.

Jei paklaustume, kokią tikrovę reprezentuoja metaetikų tyrinėjimai, būtų galima sakyti, jog tai kažkas panašaus į šiuolaikinio nereprezentacinio meno tikrovės atitikmenį.

Metaetikai reprezentuoja bet kuri galimą ir įsivaizduojamą pasaulį, kartu vengdami kokios nors konkrečios kultūrinės tikrovės. Marksistai šioje vietoje galėtų sakyti, kad metaetikai viską apverčia aukštytyn kojomis – teorinės samprotavimų prielaidos jiems tampa svarbesnės už kasdienę tikrovę. Kasdienio pasaulio žmonių moralės sąvokos metaetikams yra tik idėjų santykiai, be pririšimo prie kokios nors konkrečios kultūros. Metaetika reprezentuoja mokslo kuriamą pasaulio vaizdą. Šios disciplinos kūrėjai nepripažįsta net to, ką Hume'as vadino skirtumu tarp „yra“ ir „privalo būti“. Į kiekvieną „privalo būti“ metaetikai nesunkiai gali atsakyti „neprivalo būti“. Jie nepripažįsta jokio griežto „privalo būti“ įrodymo ir mano, kad bet kuri etikos teiginį galima aiškinti kaip atsitiktinį ir neprivalomą.

Dworkinas nemato, kad metaetikų požiūris keičia kasdienės etikos supratimą. Patekusi į metaetikų rankas, etika praranda iš kasdienybės atpažįstamus bruožus. Ludwigo Wittgensteino žodžiais, „[k]iek etika kyla iš noro pasakyti galutinę tiesą apie žmogaus gyvenimo prasmę, absoliutų gėrį, absoliutų vertingumą, ji negali būti mokslas“ (Wittgenstein 1965: 12). Metaetikai atmets šį Wittgensteino įsitikinimą ir remdamiesi mokslo epistemologijos principais vengia samprotavimų apie absoliutų vertingumą. Tai prieštarauja kasdienio pasaulio žmonių įsitikinimams. Dworkino siūlymas „geriau tikėkite savo etinių įsitikinimų teisingumu“ nereikalauja atmesti absoliučių normų. Tačiau metaetikų analizė reikalauja atmesti bet kokias absoliučias ar į absoliutumą pretenduojančias normas. Tai Dworkino neapartas metaetikos poveikio etikai aspektas. Anglosaksų metaetikai atmets absoliučias normas, nors jos yra kasdienės žmonių savivokos dalis.

Dworkinas mano, kad pretenduodami į vertybinę neutralumą metaetikai gina kokią nors substancialią poziciją. Tai reiškia, kad jie yra susidvejinusios būtybės – viena sako kaip paprasti piliečiai, o kita – kaip teoretikai. Tačiau Dworkinas nesidomi, kaip šis moralinis susidvejinimas veikia kasdienę žmonių savivoką. Akivaizdu, kad atsakingai į savo moralines pareigas žiūrintys žmonės nesako, kad jų samprotavimams netinka tiesos ir klaidos distinkcija, kaip tai daro kai kurie metaetikos šalininkai. Sakydami, kad dorovei netinka tiesos ir klaidos distinkcija, jie siūlo netikusį požiūrį į dorovę, keičiantį įprastines žmonių nuostatas. Metaetikų kaip moralės subjektų ir tyrinėtojų susidvejinimas keičia požiūrį į dorovę. Dworkinas nepastebi šio svarbaus metaetikos poveikio etikai aspekto.

Metaetikų negalima vadinti nihilistais, tačiau jų požiūris dažnai atitinka tai, ką filosofijos istorikai vadina nihilizmu. Jiems, pavyzdžiui, galima taikyti filosofijos istoriko Fredricko C. Coplestono XIX a. rusų nihilistams taikytą apibūdinimą. Šio filosofijos istoriko žodžiais, „[n]ihilizmas buvo negatyvus požiūris į tradiciją, autoritetą, bažnytinį ar politinį, nekritikuojamą despotizmą, sujungtas su tikėjimu mokslinio pažinimo galia ir nauda“ (Copleston 1986: 102). Šis apibūdinimas tinka anglosaksų metaetikams apibūdinti. Jie taip pat yra abejingi tradicijai ir autoritetams, rodo nepasitikėjimą nusistovėjusia moralės tvarka ir pirmenybę teikia mokslinei pasaulio sampratai. Nors anglosaksų metaetikų ir rusų politinių nihilistų požiūris skiriasi, tačiau akivaizdu, kad Aristotelio, Tomo Akviniečio ar Kanto filosofinės požiūris nėra gretinamos su nihilizmu.

Metaetika nebūtinai turi būti siejama su Apšvietos epistemologiniu kodeksu, kaip

tai daro Dworkinas. Bėgdami nuo kasdienio pasaulio distinkcijų, metaetikai dažnai yra panašūs ne į mokslininkus, bet į šiuolaikinius menininkus. Jacobas Taubes'as pastebėjo, kad žodžio „siurrealizmas“ priešdėlis „siur“ reiškia tą patį, ką ir graikiškas „meta“ (Taubes 2010: 105). Tai reiškia, kad tarp metaetikos ir siurrealizmo estetikos nėra didelio skirtumo. Metaetikų tyrimai panašūs į siurrealistų ir dadaistų darbus. „Tai, ką mes vadiname dada, yra visus aukščiausius klausimus įtraukiančio niekio jėga“ (Ball 1974: 65), – sakė dadaizmo sąjūdžio įkvėpėjas Hugo Ballis. Metaetikai siūlo kažką panašaus į dadaistinius meno kūrinius. Jie deformuoja nusistovėjusias etikos normas ir siūlo specializuotą teorinių argumentų kalbą, atitrūkusią nuo kasdienio pasaulio žmonių įsitikinimų.

Metaetikai pirmenybę teikia teoriškai išvestai normai, taisyklei ir procedūrai, o ne konkrečiai visuomenės ir kultūros tvarkai. Šiuo požiūriu jų samprotavimai panašūs į teisinio pozityvizmo šalininkų samprotavimus. Teisinio pozityvizmo atstovai nepaiso konkrečios visuomenės ir kultūros tvarkos, ją pakeisdami „grynomis“ normomis. Tiek teisės pozityvistams, tiek metaetikams rūpi normų išvedimo taisyklės, o ne nusistovėjusios kultūros prasmės, kurias Dworkinas vadina „įprastu požiūriu“. Tiek metaetikai, tiek teisiniai pozityvistai gyvena atskiroje tikrovėje, kuriai apibūdinti tinka „drambio kaulo bokšto“ metafora. Jie domisi tik tuo, kas atitinka jų pačių nusistatytas teiginių išvedimo taisykles. Alasdairo MacIntyre'o nuomone, jei visuomenę ištiktų didelis moralinis pakrikimas, metaetikai jo net nepastebėtų ir toliau tęstų savo tyrinėjimus (MacIntyre 1985:2).

Anglosaksų metaetika yra vokiečių klasikinės filosofijos požiūrio į dorovę

priešingybė. Anglosaksai etikos sąvokų analizę atskiria nuo kultūros ir istorijos, o vokiečių klasikinės filosofijos atstovai, pradedant Kantu ir Johannu Gottliebu Fichte, gina praktinio proto prioriteto prieš teorinį protą idėją. Jų nuomone, žmogaus pažintinės veiklos supratimas negali būti atskirtas nuo jo moralinių sugebėjimų. Tai reiškia, kad etinis tyrimas negali būti svarbesnis už praktinius moralės subjektų įsitikinimus ir įsipareigojimus. Vokiečių nuomone, moralės subjektai peržengia gamtinių ir sociologinių determinacijų sritį ir persikelia į idėjų, idealų ir principų pasaulį. Tai iš esmės skiriasi nuo anglosaksų metaetikų pasitraukimo į grynai teorinės analizės sritį. Vokiečių filosofams moralės subjektas yra svarbesnis už mokslininką. Fichte'ės žodžiais, „veikiame ne todėl, kad pažįstame, bet pažįstame todėl, kad esame paskirti veikti; praktinis protas yra kiekvieno proto pagrindas“ (Fichte 1982: 141). Vokiečių klasikinės filosofijos atstovai nesiekia rasti išorinių moralę determinuojančių veiksnių, bet mano, kad ji yra iš žmogaus laisvės kylantis priežastingumas.

Dabartinės anglosaksų metaetikos savitumą formuoja šios disciplinos kūrėjų noras mėgdžioti matematikus ir gamtos mokslų atstovus. Georgas Hegelis taip pat buvo analitikas, tačiau jo analizės samprata iš esmės skiriasi nuo anglosaksų etikų analizės sampratos. Hegelis manė, kad teorinė analizė visada turi praktinių padarinių – formuoja žmonių dvasią, valstybę, kultūrą ir civilizaciją. Jo nuomone, filosofinė analizė nėra vien nuo tikrovės atitrūkusių intelektualinių žaidimų sritis, bet turi praktinių padarinių. Dworkinas abejingas praktiniams metaetinės analizės padariniams. Nors jis mėgo siūlyti filosofinius tyrinėjimus pradėti nuo praktinio gyvenimo problemų, o ne teorijų

(Dworkin 1993: 29), jo paties požiūrį į etiką toliau stipriai veikia anglosaksų metaetikų įsitikinimas, kad etikos problemos gali būti nagrinėjamos kaip grynai teorinės problemos, be grįžtamojo poveikio praktikai. Tai Dworkino siūlomą filosofinę revoliuciją ribojantis ir varžantis veiksnys.

Išvados

Dworkinas paskelbė filosofinę revoliuciją, kuri negali būti vadinama revoliucija. Tai tik siūlymas grįžti prie ankstesnių laikų filosofinių revoliucijų, sietinų su Hume'o ir Kanto vardais. Kritikuodamas mokslo epistemologijos etikos teorijai primestus principus, Dworkinas kartu rodo simpatijas

moksliui. Tai didelis jo filosofinių pažiūrų nenuoseklumas. Jis gina ne tik etikos nepriklausomybę nuo mokslo epistemologijos, bet ir jos ryšius su mokslu svarbą. Šis dviprasmiškumas lemia kompromisinį jo metaetikos kaip disciplinos kritikos pobūdį. Be to, jis vadovaujasi pernelyg siaura anglosaksų metaetikos kritika – nekalba apie demoralizuojantį šios disciplinos poveikį praktikai. Kritikuodamas anglosaksų metaetiką, Dworkinas išstringa filosofinės revoliucijos pusiaukelėje – jis kritikuoja etikos teorijai primestą mokslo epistemologiją, bet kartu rodo simpatiją mokslo ir etikos ryšiams. Be to, jis neapmąsto praktinių anglosaksų metaetikos padarinių.

LITERATŪRA

Ball, H. 1974. *Flight Out of Time: A Dada Diary*. Trans. A. Raimes. New York: Viking Press

Copleston, F. 1986. *Philosophy in Russia. From Herzen to Lenin and Berdyaev*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.

Dworkin, R. 2013. *Religion Without God*. Cambridge, Massachusetts, and London, England: Harvard University Press.

Dworkin, R. 2011. *Justice for Hedgehogs*. Cambridge, Massachusetts; London, England: The Belknap Press of Harvard.

Dworkin, R. 2006. *Principo reikalas*. Vert. K. Klimka. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.

Dworkin, R. 1996. Objectivity and Truth: You'd Better Believe It. *Philosophy and Public Affairs* 25(2): 87–139.

Dworkin, R. 1993. *Life's Dominion. An Argument about Abortion and Euthanasia*. London: Harper Collins Publishers.

Feyerabend, P. 1993. *Against Method*. London, New York: Verso.

Fichtė, J. G. 1982. *Žmogaus paskirtis*. Vert. K. Rickevičiūtė. Vilnius: Mintis.

MacIntyre, A. 1985. *After Virtue. A Study in Moral Theory*. London: Duckworth.

Pascal, B. 1997. *Mintys*. Vert. A. Tamošaitis. Vilnius: Aidai.

Vitgenšteinas, L. 1995. *Rinkiniai raštai*. Vert. R. Pavilionis. Vilnius: Mintis.

Wittgenstein, L. 1965. A Lecture on Ethics. *The Philosophical Review* 1: 312.

THE FAILURE OF RONALD DWORKIN'S PHILOSOPHICAL REVOLUTION

Alvydas Jokubaitis

Abstract. The aim of the paper is to prove that the philosophical revolution attempted by Dworkin in his book *Justice for Hedgehogs* ended as a failure. There are two reasons why this revolution did not succeed. First, Dworkin's critique of the influence that science has on ethics is closely dependent on the scientific perspective. The author criticizes the subjugation of ethics by science and still wants to link it with science. Second, Dworkin's critique of metaethics is too narrow, he confines himself to polemics with external scepticism which

was imposed on it by scientific epistemology. Metaethics is a philosophical mistake of a much bigger scale than Dworkin thinks. Science plays an influence not only on ethical theories, but also on the level of “ordinary view”.

Dworkin declares the philosophical revolution that does not deserve the name of a revolution. It is only a proposal to return to the earlier philosophical revolutions, those that are associated with the names of Hume and Kant. Theoretical attachment to Hume’s moral philosophy makes Dworkin’s philosophical critique less radical. He criticizes the principles of scientific epistemology that were imposed on ethical theory and at the same time he is not hiding his sympathy for science. This is a great inconsistency of his philosophical views. Not only does he defend the independence of ethics from scientific epistemology, but he also highlights the importance of the links between ethics and science. This position results in a halfway character of his philosophical critique. Moreover, Dworkin operates according to a too narrow Anglo-Saxon critique of metaethics. He does not mention the demoralizing impact this discipline has on practical understanding of morals.

Keywords: ethics, metaethics, external skepticism, ordinary view.

Īteikta 2014 m. gegužēs 12 d.